

MEMLEKETİMİZDE GENÇLER İÇİN KURULAN İLK DERNEKLER, GAZETE VE DERGİLER

(1913-1920)

FEVZİYE ABDULLAH TANSEL

Gençlerimiz için, veyâ onlar tarafından kurulan ilk dernekler hakkında henüz esâslı incelemeler yapılmamıştır; Türk milliyetçiliğine dâir yazılanlarda da, böyle derneklerin üzerinde durulması bir yana, varlığından, adından bile bahsedilmediği görülür. Bu makâlemizde, ma'nen ve ahlâk bakımından yüksek, vucûd ve sihatce de kuvvetli, sağlam Türk gençliğinin yetiştirilmesi düşüncesiyle 1913-1920 arasında kurulan ilk derneklerimizle, gençlerle ilgili gazeteler, dergiler üzerinde duracağız.

I. GENÇLER İÇİN KURULAN İLK DERNEKLER

A — TÜRK GÜCÜ

Gençlerimiz için kurulan derneklerden ilki Türk Gücü Derneği'dir; *Tüzük* metninin Birinci Maddesi'nden anlaşıldığı üzere, 1 Mart, 1329/14 Mart, 1913'de kurulmuştur.

8 Ekim, 1912'de Kara-dağ Pirensliği'nin Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilânı üzerine başlayan Balkan Harbi'ne, Bulgaristân ve Yunanistân, Sırbistân da dâhil dört küçük devlete karşı girişmiştik. Bu yılın Ekim'inin 20'sinde Bozca-ada'yı, 21'inde Limni'yi, 26'sında Üsküb ve İştib'i; Kasım'ın 2'sinde Yakova'yı, 8'inde Selânik'i kaybetmiştik. Balkanlar'da böyle yer kayıplarımız sürüp gitmiş, 30 Mayıs, 1913'de, aleyhimize hükümleri içine alan Londra Andlaşması ile Balkan Harbi'nin bu birinci devresi sona ermiş bulunuyordu. Türk Gücü Derneği, memleketimizin böyle buhranlı zamânında, Londra Andlaşması'nın imzâlanmasından ikibuçuk ay önce kurulmuş bulunuyordu.

Türk Yurdu dergisinin 20 Mart, 1913'de yayımlanan sayısındaki *Türk Gücü* başlıklı, epeyi uzun yazı, bu derneğin beyân-nâmesi sayılmaktadır. Gençler tarafından yazılmış gibi tertib edilen beyân-nâmenin birinci bölümünde, medeniyetin, insânları, *insânlık* denilen hâle yükseltmediği, hak sesini kuvvetin boğduğu, v.b. fikirlerden sonra, Türk'ün eski gücünü kaybettiği, bunun sebepleri üzerinde durulmuştur: "Milleti bu kadar ezip hırpalayan, memleketi kasıp kavuran, devleti yıkan bu kara belâ Türk'ün

güçsüzlüğüdür,, ; “Biz gençlerde bu gün bir dilek, bir istek uyandı. Biz gençlere gökten bir kıgılıcııı indi. Bağrımızdaki ateşe çarpıtı: Eski Türk çerâgını yeniden yaktı. İşte, gözlerimizde o çerâğın ışığı parlıyor; göğ-sümüzde hep bir duygu çarpıyor: Dileğımız, isteğımız, yine güçlü, kuvvetli bir millet görmektir,, deniliyor. Bizi yükseltecek olan, bir *Hadıs*’te de bildirildiğı üzre vucûdce de kuvvetli olmaktadır. Atalarımızın beden kuvveti dolayısıyla Firengistân’da, “Türk gibi kuvvetli ! ,, sözünün dillere destan olduğı, kuvvetin ötedenberi kazandığı ehemmiyyeti gösterir. Savaşlarda yenilgiye uğradığımız o sıralarda, milletimizi kuvvetten düşüren şeylerin başında zevk ve sefâhatin geldiğı, nasıl bir gençliğın özlenildiğı anlatılmıştır: O ülkeler fetheden asker millet, kuvvetini kaybedip at sırtından inmiş, kahvelere düşmüş, kendi döğdüğü altun kakmalı yataganını bırakıp eline bilardo sopasını almış, “kahvede, zarda, oyunda şânını, unvânını, gücünü, koca erkekliğini,, Garb’e âid zevklerle, Firenk sefâhatiyle değıştirmiştir. İçki ve nitokin, milletimizi yakıp yıkmış, “Tütünden eller sararmış, bet-beniz uçuk; içkiden öz sönük, göz donuk, eller titrek.. ,, ; Türk Gücü Derneğı’nin istediğı böyle gençler değıl, elleri kılıctan, ciridden, kürekten, yelkenden nasırlaşmış; yüzleri günden, güneşten, temiz havadan, keskin rüzgârdan kızarmış, benliğine güvenir. kartal bakışlı delikanlılardır. Gücümüzü kaybetmemize, gençlerin hayâl gücünü artırıp bir hasta hâline gelmelerine yol açan sebeblerden biri de, edebiyâtımızda yurdumuzla, Türk’lülle ilgili şeylerin ele alınmayışdır; “içimizde marız, miskîn kalmasın! Murâdımıza ermek için gidilecek yol, eskiden gidilmiş, güdülmüş, sonra bırakılıp sapılmış, unutulmuş izlerdir. Yine o eski izleri bulup çıkaralım ! ,, deniliyordu.

Bu beyân-nâme’nin ikinci bölümünde, milletimizi yine, millî müdâfaa için silâhlanmış bir millet hâline getirmemiz gerekli bulunduğundan, “askerliğı, biniciliğı, topculuğı, gemiciliğı bizden dayak yiyerek öğrenen, bizim her usûlümüzü, kıyâfetimizi Yeniçeri Mehter-hâneleri’ne, migferlere, şalvar ve binek takımlarına, tuğlarımıza, hattâ, hattâ Ay-Yıldız’ımıza kadar her şeyimizi taklîd etmiş olan Avrupa, bi’l-hâssa askerlikte baş olan Almanya’nın,, bütün ma’nâsıyla millî savunma için uyguladığı usûllerden, memleketimizde de bunların tatbîkı gerekli olduğundan, bunun önceleri bizde var olduğu için taklîd sayılamayacağından, böyle bir usûlü uygulama ve adının belirtilmesi Harbiyye ve Maârif Nezâreti’ne âid olduğundan bahsedilmiştir. Bu yüzden, Prusyalılar’ın, Firansız, İngiliz ve Almanları’ın *Yahn (Yan)*, *Éclairer (Keşşâf)*, *Boy Scouts (Keşşâf Çocuklar)*, *Pfad Finder (Iz Bulucu)* adlı gençlik dernekleri, ne yolda çalıştıkları hakkında epeyi bilgi verilmiştir.

İçindekileri oldukça kısaltarak aydınlatmağa çalıştığımız bu uzun makâlenin sonuna, yayımlandığı *Türk Yurdu* dergisi adına yazılan ilâvede, bütün bu fikirlere katıldıkları, gençlerin Türk Gücü Derneği'ne kaydedilmeri tavsiye edilmiştir; Türk Gücü Derneği'nin beyân-nâmesi sayılabileceği öne sürülen bu makâlenin, derneği kurmağa çalışan biri tarafından yazıldığı kaydedilmiş, adı gizli tutulmuştur.

Kâzım Nâmî Duru'nun, *Türk Ocağı Hâtıralarımdan* başlığıyla, 1955'de neşrettiği yazısından, gizli tutulan bu adın kime âid olduğunu öğrenmiş oluyoruz: "Türk Ocağı'nda, Türk Gücü diye bir Beden Terbiyesi kısmı kurulmuştu. Bunu kuran, Tahsin adında bir gençti,, ; "Tahsin, Harb Okulu'nda iken bize Almanca öğretmenliği eden Hamdi Bey adında bir subayın kardeşi idi,, bilgisini vermiştir.

Türk Gücü adlı, Tahsin Bey tarafından yazıldığı anlaşılan makâleden, buna *Türk Yurdu* adına ilâve edilen yazıdan sonra yayımlanan, bu derneğin ondört maddeyi içine alan, *Tüzük* taslağı metni, kuruluş maksadını, ne yolda çalışılacağını daha iyi anlatacaktır:

Adımız: Türk Gücü. Şiârımız: "Türk'ün gücü herşey'e yeter! .. Maksudımız: Soyumuzu, huyumuzu düzelterek âtiye tâm ma'nâsıyla bir er yetiştirmek, muhtâc-ı muâvenet olanlara ve bi'l-hâssa hem-cinsimize yardım etmektir.

Birinci Madde — Kuruluş: 1329 yılı Mart ayının birinde Türk Gücü Derneği kurulmuştur.

İkinci Madde — Yerimiz İstanbul'da, Dîvân-yolu'nda Türk Ocağı'nda dâire-i mahsûsadır.

Üçüncü Madde — Derneğimizin kapısı, milletine candan bağlı her gence açıktır.

Dördüncü Madde — Onbeş yaşından aşağı olmamak şartıyla, yirmi yaşına kadar olanlar müteallim sıfatıyla kabul edilecek ve bunlar için ayrı bir sınıf teşkil olunacaktır.

Beşinci Madde — Girme parası bir Mecîdiyye, aylık beş guruştur.

Altıncı Madde — Girecek genç, oturduğu yeri ve anasının babasının isteğiyle geldiğini bir kâgadla bildirecek, Nufûs Tezkiresi'ni gösterecek ve Dernek'in hekimine müâyene olunacaktır.

Yedinci Madde — İlk yıl, Dernek'i kuranlar iş görür.

Sekizinci Madde — Cem'iyet efrâdı kü'ül ve mükeyyifâtın terkinde teşvîk olunur ve terkedenlere mükâfât verilir.

Dokuzuncu Madde — Girecek genç, söz birliğiyle kabul olunur ve yemîn ettirilir.

Onuncu Madde — İdâre Hey'eti, Dernek'i kuranlardan bir Re'is ve Murahhas-ı Mes'ûl, bir fotoğrafçı, bir tarihçi ve bir Müdür-i Umûr'dan ibâret olup beş kişidir.

Onbirinci Madde — Yemîn Usûlü: Tanrı'mıza and içerek Hakan'ımıza, bayrağımıza, nizâmlarımıza, âmirlerimize, ana ve babalarımıza sâdık kalacağımıza söz veririz.

Onikinci Madde — Dernek, soyumuza sağlam ve işe yarar vucûdler yetiştirmeye çalışacak, Türk-oğlu'nu her zora göğüs germeğe, her mâni'i aşmağa alıştıracaktır. Bu

maksada ermek için, mevcûd olan Terbiye-i Bedeniyye şu'belerinde hizmet edilecektir.

Onüçüncü Madde — Dernek'in, Hey'et-i İdâre'ce kabul edilmiş bir kıyâfeti vardır. Bütün efrâd, iş başında bu elbiseyi giyer; elbiselerin intizâmı muhâfaza etmesi şarttır.

Ondördüncü Madde — İnfîlât-ı şahsiyyeden tecerrüdle, maksadımız olan gâyeye varabilmek için kalbler bir olarak uğraşmak en yüce emelimizdir.

Tahsin Bey'in makâlesinin, *Tüzük* taslağı sayabileceğimiz metninin neşrinden bir ay kadar sonra, 13 Nisan, 1913'de yine *Türk Yurdu*'nda Türk Gücü tarafından yayımlanan imzâsız, *Türk Gücü'nün ne Olduğunu Bildirmek için* başlıklı yazıdan, bu derneğin, Avrupa'daki gençlik derneklerini taklîd etmekle suçlandırıldığı anlaşılır. Bu suçlamalara karşı, taklîdci olmadıklarından, Avrupa'dakiler gibi orduya yardımcı gençlik derneklerini benimsemediklerinden, bu işi Harbiyye ve Maârif Nezâreti'nin millî terbiyemize, askerlik tarihimize uygun yolda tatbîk edeceği düşüncesinde olduklarından *Rehber, İzci, Keşşâf, Keşif Kotu, Kılağuz, Gözcü* v.b. adlar saydıklarından, ad vermenin Harbiyye Nezâreti'nin hak ve salâhiyyeti olduğundan bahsettikleri anlatılmıştır. Türk Gücü'nün ne maksadla kurulduğunu, ne yolda çalışacağını aydınlatmak için şu fikirlere de yer verilmiştir:

“Geçmiş zamânlarımız pek şânlı, Tarih'imiz, hâtıralarımız mefâhırle dolu. Biz, yalancı ve bozuk bir medeniyyetin zehrini içmiştik. Temiz ve sâf bir kavmi böyle zehirler çabuk uyuşturur; fakat ma'neviyyâtını nûr-ı İslâm tenvîr eden sağlam bir unsurun evlâdları olduğumuz için, işte silkindik ve ayıldık,, ; “Biricik kaygum, coşkun dileğim, yüce emelim olanca varlığımla, gücümle çalışıp savaşıp, Türk'lüğü yine yerine yükseltmektir. Bunun için yapılacak birçok işler var. İlki dilimizi, yazımızı düzeltmek; sonra, Türk'lükte benlik uyandırmak; sonra yeniden güçlü bir Türk soyu yetiştirmek; Türk malı yiyerek, Türk malı giyerek san'atimizi ilerletmek ! Daha çok var, daha çok.. Fakat El-hamdü li'llâh, çok Türk de var; yalnız Rusya'da otuz milyon ! Türk dili, dünyâda en çok söylenen dillerin üçüncüsüdür; İngilizce, Almanca, Türkçe, Fransızca dördüncüsüdür. İşte her Türk kendine düşen işi görürse murâdımıza çabuk ereriz. ,,

Gençler ağzından yazılan bu makâlenin altında, Türk Gücü Derneği'ni kuranların, “yurdumuzdaki ihtiyâcâtı ince-uzun düşünerek, terbiye-i bedeniyyeye ehemmiyyet vermek üzere *Türk Özü* adıyla ve şu adın anlattığı bütün eskâra hizmet için evlâd yetiştirecek bir mektebin temellerini hâzırlamakta,, oldukları da ilâve edilmiştir.

Edirne'nin 26 Mart, 1913'de elimizden çıktığı sıralarda, Nisan'da yayımlanan bu makâleden, Türk Gücü Derneği'nin, yalnız vücûdce işlek, sağlam değil, ma'nen de kuvvetli, Türk'ü her bakımdan temsil edip yaşatacak gençler yetiştirmeğe çalışacağı anlaşılır.

Türk Gücü'nün Umûmî Nizâmı, 1913 (1329)'de İstanbul'da, Matbaa-i Hayriyye ve Şürekâsı'nda basılmıştır. Oniki sayfalık bu *Nizâm-Nâme*'nin dış kapağında, şîârlarını temsil eden *Türk'ün gücü herşey'e yeter* cümlesinin bulunduğu görülür. *Nizâm-Nâme*'nin başlangıcında Türk'lüğe eski kuvvetini, eski rûhunu kaybettiren siyâsî, ictimâ'î sebebler üzerinde durulmuş, Kılâguzluk Teşkilâtı'nı da içine alan Terbiye-i Bedeniyye ile Hıfzı's-Sihha adlı iki şu'beyi içine alan Türk Gücü'nün verimli olabilmesi için neler yapmağı tasarladıkları, hedeflerine erişmek için nasıl çalışacakları anlatılmıştır. *Teşkilât, Duhûl Şartları* olmak üzere iki bölüme ayrılan, yirmidokuz maddeyi içine alan bu *Nizâm-Nâme*'yi, ehemmiyeti dolayısıyla aynen yayımlıyoruz:

TÜRK GÜCÜ'NÜN UMÛMÎ NİZÂMI

Türk ırkı bu gün kemiyet ve keyfiyetce korkunç bir uçuruma doğru sürüklenmektedir. Bizde muntazam istatistikler olsaydı bu acı hakikati rakamların kat'î lisânıyla ifade ve ihâta edebilirdik; ma^ca-mâ-fih askere da^vet olunan bin Kur^ca neferinin şimdi ancak yüzünün vücûdleri sağlam olup, dokuzyüzünün hasta ve illetli çıktığı acı tecrübelerle sâbit olmuştur. Bu hâl bir müddet daha böyle gidecek olur ise, bu güzel yurdumuzu düşmana karşı koruyacak değil, hattâ üzerinde yaşayacak bir adam bile bulunmayacaktır. Neden böyle oluyor? Bu ırk inhitâtının sebeblerinden bir kısmı siyâsî, diğeri ictimâ'idir.

Siyâsî Sebeb: Avrupa, Asya ve Afrika kıt'alarına yayılmış vâsî^f ülkenin muhâfazasını Türk yalnız kendi kollarına yükletmiş ve bu mücâhadesi uğrunda tabîatiyle mecâlsiz kalmıştır. Uzviyyet-i hayâtiyye gibi, uzviyyet-i ictimâ'iyede her a'zâ kendi vazîfesini görmek sûretiyle hayât ve muvâzene-i umûmiyyeyi idâme ederler. Bir veya birkaç uzvun vazîfesi yorgunluktan mahv ve helâk olur. Türk âteşin çöllerde, buzlu dağlarda yalnız başına vatanının bekçisi, müdâfi'i oldu. Bu sûretle varlığından dinç, galabalık bir nesil değil, hattâ bir mezâr bile kalmadı. O sağken canıyla, kaniyle, ölünce de kemikleriyle vatanına siper ve kal'a oldu. Askerlik, vatan müdâfi'liği şimdi Türkler'le beraber diğer vatandaşlara da teşmil edilmiş olduğundan bu mahzûrun önü alınmıştır.

Esbâb-ı ictimâ'iyeye gelince: Cehâlet, tarz-ı ma'îşeti bilmemek, sıtma, verem, firengi, tütün, ispirto hayâtımızı kemiren anâsır-ı muhribenin başlıcalarıdır. Anadolu'muzun baştan başa bir mezâr, bir harâbezâr olduğunu istemiyor isek, bu derdlerimizin bütün fecâ'atini anlayarak izâlesinin çâresine çalışmalıyız. Yoksa, bir zamânlar, "Türk gibi güçlü,, darb-ı meseliyle anılan, mazhar-ı tekrîm olan bu kavî ve asîl millet, Allâh esirgesin pek yakın bir zamânda sessiz, sadâsız gâ'ib olub gidecektir.

Bir yandan bu hastalıklar, sebebler, öte yandan hastalıkların en büyüğü olan oturganlık, gevşeklik, râhatı sevmeklik el-ele vermişler, bizi sürükleyip-duruyorlar. İşte ırkımıza, varlığımıza kasededen bu marazların, bu hâllerin dehşeti karşısında yürekleri titreyen gençler bu millete tâze hayât ve kuvvet vermek için bir Terbiye-i bedeniyye ve Hıfzı's-sihha cem'iyyeti teşkil etmişlerdir. Terbiye-i bedeniyye'den ise maksad, sağlam ve aynı zamânda kahraman bir nesil vücûde getirmek ve sağlam vücûdler ile mukaddes vatanı ve mubârek, muazzez ulu milletimizin varlığını müdâfa'a etmek ve düşmana saldırmak olduğundan, Tebiye-i Bedeniyye şu'bemiz gençleri askerliğe hâzırlayacak, ictimâ'î hayâta, mâ-fevka riâyete, başı başına yaşamağa alıştıracak olan ve Avrupa'da muvaffakiyyetle tatbîk ve ta'mim edilen Kılâguz Teşkilâtı'nı ihtivâ eder.

Madde 1 — Merkezi İstanbul'da olmak üzere Türk Gücü adıyla ve *Türk'ün gücü herşey'e yeter* şî'ârıyla bir Terbiye-i bedeniyye ve Hıfzı's-sihha Cem'iyyeti kurulmuştur. Terbiye-i bedeniyyeden maksad, Türkler'in ahvâl-i sihhîyelerini islâh ve teşekkülât-ı bedeniyyelerini takviye ve tekâmül ettirerek, milleti ma'îşet-i hâzıranın icâb ettiği her dürlü mesâ'i ve mubârezâta mütehammil ve çevik ve çâlak kılmaktır. Bunun için ma'kûl ve fennî cimnastik ile sporların vâsî' mikyâsda memlekette neşr ve ta'mîmine çalışılacaktır. Kılağuzluk usûliyle gençler askerliğe hâzırlanacaktır ve terbiye-i askeriyye ile de millet yine o silâhşor ve o cündî millet hâline getirilecektir.

Hıfzı's-sihha'ya gelince: Âvâm için hıfzı's-sihha kitâbları yazmak ve meccânen dağıtmak, sıtmaya karşı ahâlîye kinin tevzi' etmek ve sivrisineklerden muhâfaza esâslarını öğretmek, vereme karşı müteaddid yerlerde dispanserler yapmak, firengi hakkında halka telkînâtta bulunmak ve gezici doktorlar tedârikiyle bu derd mübtelâlarının imdâdına koşmak ve bu âfetin intişârına mani' olmak ve Şark'ın eski bir illeti olan çiçeğe karşı aşı yurdları te'sis etmek, bulaşık hastalık zuhûrunda derhâl tahaffuz çârelerine dâir neşriyyâtta ve telkînâtta bulunmak ve nevzâd ve etfâlin himâyesini düşünmek, üçten ziyâde çocuk babası olan muhtâclara yardım etmek, memlekette meydânlar, bağçeler ihdâsı zımında lâzım gelen ma'âmât nezdinde teşebbüsâtta bulunmak, ormanlar yetiştirmek için ağaç bayramları yapmak, müskirât ve tütün aleyhinde müessir propagandalar icrâ etmektir. Caddelerin güneş ve havânın cereyânına ma'rûz olacak sûrette tevsi' için hükümet ve belediyeler nezdinde teşebbüsâtta bulunmak ve belediyelerin bu husûstaki mesâ'isine muzâhir olmak, maksadının te'mini için yapacağı müsâbakalarda muvaffak olanlara mükâfâtlar vermek, hulâsa Türk'lüğün mesâil-i hayâtiyyesine temâs eden umûr ile iştigâl ederek hâlen Türk'lüğü mahv ve inqirâzdan kurtarmak ve istikbâlen ecdâdımız gibi sağlam ve galabalık, feyyâz bir nesil, vatanını, hukûkunu, nâmûsunu, mefâhirini korumak için ancak kendi kuvvetine istinâd eder bir Türk nesli vucûde getirmektir. Ancak bu sayılan emeller bir gâyedir ki Türkler'e mahsûs bir azm ve sebât ile çalışılarak elde edilecektir.

TEŞKİLÂT

Madde 2 — Güc'ün teşkilâtı İstanbul'da bir Merkez'le vilâyet, livâ ve kazâlardaki Tâli Merkezler'den ibârettir. Her Tâli Merkez doğrudan doğruya İstanbul Merkezi'ne merbûttur.

Madde 3 — Güc'ün bir Fahrî, bir de Aslî Re'îs-i Umûmî'si vardır.

Madde 4 — İstanbul Merkezi, Aslî Re'îs-i Umûmî'nin ta'yîn edeceği bir Re'îs Vekîli ile bir doktor, bir mühendis, bir kâtib ve üç a'zâdan mürekkebirdir ve Cem'iyyet'in Hükümet'e karşı mes'ûl bir Murahhas'ı vardır.

Madde 5 — Gerek İstanbul Merkezi, gerek Tâli Merkezler bir sene müddetle iş görür.

Madde 6 — Her merkez sene nihâyetinde Güc'ün bi'l-umûm fa'âl a'zâsını da'vetle kongreyi ictimâ' ettirir. Merkezler, kongreye karşı bir senelik muâmelâtından îzâhât ve masârifâtundan da ale'l-infirâd hisâb verir. Kongireler bu mu'âmelâtı ba'de't-tedkîk, Merkezler tarafından sene-i âtiyye için tanzim edilen budceyi tedkîk ve tasdik eder. İstanbul Kongresi, Güc'ün büyük kongresi olup Fahrî Re'îs-i Umûmî bu kongrenin birinci ve Aslî Re'îs-i Umûmî de ikinci re'îsidir. İstanbul Kongresi, İstanbul'daki a'zây-ı fa'âle ile, Tâli Merkezleri'nin gönderecekleri veyâ tevki'l edecekleri murahhaslardan teşekkül eder. Bu Kongire, İstanbul Merkezi mu'âmelâtını tedkîk ile berâber, *Nizâm*

-*Nâme* ahkâmını da istediği sûrette tebdîl ve tağyîre salâhiyyetdârdır. Kongire, re'y-i hafî ile idâre hey'etlerini intihâb ederek ictimâ'larına nihâyet verir.

Madde 7— İstanbul Merkezi, İstanbul dâhilinde *Nizâm-Nâme* ahkâmını tatbîk ile mükellef olduğu gibi, bi'l-umûm Tâli Merkezler'in umûr ve muâmelelerini tefîş ve oralarda *Nizâm-Nâme* ahkâmının tamâmî-i mer'iyetini te'mîn ve kendisine vukûc bulan murâca'atlara cevâb verir ve bi'l-umûm Güc a'zâsı miyânındaki muhâdenet ve uhuvveti istikrâra ve âheng ve intizâm-ı umûmîyi te'mîne çalışır.

Madde 8— Tâli Merkezler buldukları kasabalar dâhilinde *Güc Nizâm-Nâmesi* ahkâmını tatbîk ile berâber buldukları mahall'e merbût karyelerde (nâhiye merkezleri karye hükmündedir) âtiyyü'z-zikr Sihhiyye ve Terbiye-i bedeniyye Teşkilâtı'nı icrâ ile mükellestir: Binicilik, ok, cirid, nişân ta'lîmleri, güreş, kılıç kalkan gibi millî oyunları ihyâ etmek, köyde yapılacak yeni mahalleleri ve evleri İstanbul Merkezi'nden yapılab gönderilecek harîtarlar ve pılanlar mücibince inşâ etmek, köy etrâfında orman yetiştirmek, içilecek suları kapalı mecrâlardan geçirtmek, âdi çibân ve hafif yaraları sarmak ve aşî me'mûrunun bulunmadığı mahallerde çiçek aşısı yapılmak gibi müdâvât-ı ibtidâ'iyeyi icrâ edecek her köyde bir köy hekimi bulundurmak. Güc, medrese ve mekâtib me'zûnlarından olan a'zâlarına ibtidâ'î tabâbeti öğredecek ve ibtidâ'î muallimi olmak üzere köylere gönderecektir. Bunlar mekteplerde çocukların ahvâl-i sihiyyelerinin islâhını nazar-ı ehemmiyyete alacaklar, mekteb zamânları hâricinde köylüye hekimlik vazîfesini yapacak ve köyün Sihhi Teşkilâtı'na nezâret edecektir.

Madde 9— Merkezler hey'etleri en aşağı haftada iki def'a ictimâ'ca mecbûrdurlar.

Madde 10— Merkezler a'zâları muntazaman ictimâ'cılara gelmeğe ve ma'zeret-i meşrûcaları olduğu taqdîrde ictimâ'c gününden muhâddem ma'zeretlerini tahriren bildirmeğe mecbûrdurlar. Bir haftada bilâ-ma'zeret iki def'a gelmeyenler isti'fâ etmiş addolunurlar.

Madde 11— Üçyüz guruşa kadar olan paralar, İdâre Hey'eti'nce ta'yîn olunacak veznedâr nezdinde kalır; üst tarafı Osmanlı Bankası'na Hisâb-ı câri sûretinde yatırılır.

Madde 12— Güc'ün şimdilik İstanbul Merkezi terbiye-i bedeniyye ve hıfzı's-sihhaya dâir aylık resimli bir risâle çıkaracaktır.

Madde 13— Güc, Osmanlılar'ın ta'lîm ve idman mahalli olan Ok Meydânı'nı Evkâf Nezâret-i celîlesi'nden isticâr etmiş ve hâturât-ı tarihîyyeyi ihyâ eyleyecek sûrette millî bir spor mahalli yapmağa teşebbüs eylemiştir. İcâbî hâlinde İstanbul'un sâ'ir yerlerinde de ayrıca oyun yerleri yapılacaktır.

Madde 14— Güc kıyâfet için eski Türk kıyâfetleri ve ser-pûşları hakkında tedkîkâtta bulumakta olduğundan bi'l-âhare taqarrur edecek sûrette karârlaştırılmak üzere şimdilik muvaqqâten, merbût numûnesi vechile elbise ve ser-pûş kabûl edilmiştir.

Madde 15— Güc efrâdı miyânında en büyük mertebe-i fazîlet vucûd-i milletin hucreyâtı olan köylere hayât verecek mekâtib-i ibtidâ'iyeye muallimliğidir. Güc'ün en büyük mesâ'isi, a'zâsı miyânından maqsadını te'mîn edecek mekteb hocası yetiştirmek ve bunlar vâsıtasıyla köylünün vucûdüne ve rûhuna nüfûz ederek *huyumuzu ve soyumuzu düzeltmektedir*.

Madde 16— Güc, maqsadının îfâsı için vukûc bulacak icânât ve teberru'âtı kabûl eder.

Madde 17 — Güc'ün bir bayrağı olacaktır.

Madde 18 — Güc'ün ayrıca bir *İç Nizâm*'i vardır.

DUHÛL ŞARTLARI

Madde 19 — Güc'ün iki sınıf a'zâsı vardır; biri Fa^câl, diğeri Fahrî..

Madde 20 — Fahrî a'zâlar, ayda on guruştan aşağı olmamak üzere ta^cahhud ettikleri mikdârda aylık vermekle mükelleftir.

Madde 21 — Fa^câl a'zâlar *Nizâm-Nâme*'nin üzerine tahmîl ettiği vazâ^cîfi İfâ ile berâber yirmi guruş duhûliyye ve beş guruştan aşağı olmamak üzere ta^cahhud ettikleri mikdârda aylık vermeğe mecbûrdurlar. Bi'l-umûm mekâtib-i i^cdâdiyye ve ânın dünündeki mekâtib talebesi duhûliyyeden müstesnâdır; bunlar yalnız iki guruş aylık verirler.

Madde 22 — Fa^câl a'zâ olmak için Osmanlı olmak ve hüsn-i hâl ve etvâriyle mütehalli bulunmak ve yirmi yaşını ikmâl etmiş bulunmak, harekât-ı bedeniyye icrâsına mâni^c hastalığı olmadığı tabîb raporuyla sâbit bulunmak lâzımdır. Yirmi yaşından dün olanlar, müte^callim sıfatıyla kabûl olunurlar.

Madde 23 — Fa^câl ve Fahrî a'zâlar İdâre Hey'eti kararlarıyla kabûl olunurlar.

Madde 24 — Fa^câl a'zâlar jimnastik ve spor yapmağa mecbûrdurlar. Jimnastik için Muller'in *mon systéme*'i kabûl edilmiş olduğundan her a'zâ bu harekâtı tedricen ve muntazaman yapmağa ve muayyen zamânlarda imtihân vermeğe mecbûrdur. Haftada bir gün uzun yürüyüşlere ve bir gün de sporlara iştirâk ederler.

Madde 25 — Sporlar: Uzun yürüyüşler, jimnastik adımı ve âdi koşma, sıçrama, atlamak, yüzgeçlik ve gemicilik (kürek, yelken), alaturka, alafanga güreş, boks, meç, kılıç, kalkan, ok (kemân-keşlik, ür-endâzlık), cirid, değnek, kargı, binicilik, nişân ta'limleri, disk, bisiklet, otomobil kullanmak, futbol, tenis, golf, hokey, polo, ilâh...

Madde 26 — Yürüyüşler, Kılağuzluk usûluyle icrâ olunur. Gerek Kılağuzluk'un gerek oyunların herbiri için ayrı-ayrı ta'limâtı vardır; her a'zâ bunlara taba^ciiyet etmeğe mecbûrdur.

Madde 27 — Her a'zâ yaşına ve isteğine göre beğendiği bir spora intisâb eder. Gençler herbirine ayrı-ayrı münâvebeten iştirâk edecektir.

Madde 28 — Güc'ün nizâmlarına ve Kılağuzluk ve oyunlar hakkındaki ta'limât ve mu^carrerâtına taba^ciiyet etmeyen ve yapmağa mecbûr olduğu jimnastik hareketlerini yapmayanlar hakkında İdâre Hey'eti'ni Fa^câl a'zâlardan intihâb edeceği beş kişiden mürekkeb bir Hakem Hey'eti ma^crifetiyle mücâzât tertîb ettirecektir. Cezâlar derecesine göre Tenbîh, İhtâr ve Tard'dan ibârettir. Hakem Hey'eti'nin mu^carrerâtı, İdâre Hey'eti'nce kâbil-i istînâftir. Güc, terbiye-i bedeniyyesine i^ctinâ eden ve numûne-i imtisâl olacak sûrette mükemmel vucûd yetiştirenleri de derecât-ı muhtelifede ta^cdîr ve talîf edecektir.

El-hâsıl Türk Gücü'nün nizâm ve intizâmını Türk terbiyesinin esâsı olan *stra, saygı* te'min edecektir.

Madde 29 — Güc'ün işlerinin çıkırından çıkmaması ve temellerinin iyice sağlamlaştırılması için müstesnâ olarak âtidedeki İdâre Hey'eti üç sene müddetle iş başında kalacaktır:

Fahrî Re'îs

Asli Re'îs-i Umûmî: İstanbul Muhâfızı Mîralay Cemâl Beyefendi

Re'îs Vekîli: Âtîf Bey, Mekteb-i Mülkiyye me'zûnlarından, Fenar-yolu'uda muķîm

Doktor: Tevfik Rüşdî Bey, Meclis-i Umûr-ı Baytariyye Hıfzı's-sihha Müdir Mu'âvini

Mühendis: Sâlim Bey, Evkâf Nezâreti mi'mârlarından

Kâtib: Fâlih Rıfki Bey, Dârü'l-Funûn talebesinden, Cibâlî'de muķîm

A'zâ: Edhem Nijâd Bey, sâbık Manastır Dârü'l-Muallimîni Müdiri, Üsküdar'da muķîm

A'zâ: Basrî Bey, Nancy Zirâ'at Mektebi'nden me'zûn, Beşiktaş'ta muķîm

Murahhas-ı Mes'ûl: Makine Mühendisi Kuzucu-oğlu Tahsin Bey, Cihângir'de muķîm

Yukarıda kaydettiğimiz üzre, Türk Gücü'nün kurucularından, Mes'ûl Murahhas'ı da olan Tahsin Kuzucu-oğlu'nun, *Türk Yurdu*'nun 20 Mart, 1913 tarihli 11'inci sayısında basılan, *Türk Gücü* başlıklı makâlesinde gençlerimizin rûh bakımından canlanmasında, ma'nen zenginleşmesinde, dolayısıyla milletimizin düştüğü seviyeden yükseltilmesinde şâirlerimizin de te'siri olacağından bahsedilmiştii; aynı derginin Nisan, 1913 tarihli 13'üncü sayısındaki *Türk Gücü'nün ne Olduğunu Bildirmek için* başlıklı, Türk Gücü adına yayımlanan yazıda ise, "... her Türk payına düşen işi görürse, murâdımıza çabuk ereriz ! ,, deniliyordu. Bu yakınma ve isteklerin de te'siriyle Ziyâ Gökâlp ile Mehmed Emin Yurdakul'un Türk Gücü'ne yardımcı olmağa çalıştıkları görülür.

Gökâlp, 30 Mayıs, 1913'de imzâladığımız Londra Muâhadesi'nden sonra, 5 Haziran, 1913'de neşrettiği *Hayât Yolu*'nda adlı şiirini *Türk Gücü*'ne sunmuştur:

Yüce Tanrı'm, n' için beni içli yarattın?

Yâhûd neden kaygısızlar içine attın?

beytiyle başlayan,

Cânân kim, o, bir gözlere görünmez perî,

Bir Ay'dır ki gönüllerde parlar izleri;

Gökyüzünde arar iken ben o dilberi,

Onu gökte değil, yerde: Turan'da buldum!

dörtlüğüyle sona eren bu şiirinde, kaygısız bir çevrede yaşayan içli, gücünü yitirmiş, Allâh'ını vicdânında ve *Kur'ân*'da, güvenini îmanda bulan, kendisine öz varlığını her yönü ile temsil eden Türk'lüğe, dolayısıyla Turan Mekfûresi'ne bağlı bir gencin izturbamı, onu ferahlığa kavuşturacak yolu anlatmıştır.

Balkan Harbi'nin ikinci devresi, 29/30 Haziran'da, Bulgar ordusunun Sırb ve Yunan ordularına saldırısıyla patlak vermişti. Temmuz'un oniki-

sinde Osmanlı ordusunun Çatalca'dan ilerilemesi Bulgarlar'ı telâşlandırmış, bu ayın yirmiikisinde Edirne'yi, Kırk-Kilise'yi geri almıştık. Gökalp, *Yeni Attila* başlıklı, Türk Gücü Derneği gençlerine Marş olmak üzere yazdığı şiirini, Bulgarlar'ın kendi sınırlarına çekildiği sırada, Edirne'nin geri alınmasından beş gün önce, 17 Temmuz, 1913'de neşretmiştir; Balkanlar'daki topraklarımızı kaybetmemiz yüzünden duyulan acıyı, zafer sevinç ve ümidlerini anlattığı,

*Ey Avrupa bu belâdan
Sen nereye kaçacaksın ?
Bir İkinci Attila'dan
Çok gözyaşı dökceksin !
Kaçışıyor düşman geri,
Yürü ! Yürü ! Türk askeri !*

kıt'asını da içine alan bu şiirinde Turancılık mefkûresine yer vermiştir. Sonraları, Diyârbekir'den Ankara'ya dönüşünde uğradığı Adana'da, Ocaklar'ın gâyeleri, vazifeleri hakkında Türk Ocağı'nda verdiği konferansında, "Türk Ocağı birçok adlarda da teşekkül etmişti: Türk Gücü, Türk Derneği.. Birisi sporla, sihatle, bedenle milli nokta-i nazardan uğraşmağı gâye edinmiş, diğeri ilmi tedkiklerle uğraşmağı.. Ocak bunları tevhid ve mezc etmiş, ayrıca İctimâ'iyât'la da uğraşmıştır,, demesi, bu derneği mühim saydığını gösterir.

Birinci Dünyâ Savaşı dolayısıyla, 2 Ağustos, 1914'de, Rusya'ya karşı Almanya ile ittifakı imzâlamış, seferberlik i'lân etmiştik. Mehmed Emin Yurdakul'un, bu yılın Kasım'ında basılan *Türk Sazı*'ndaki, "Her kim benim Türk rûhuma dokunursa: Ona ölüm !... ,, mısra'ıyla sona eren, başlığı da *Ona Ölüm* olan şiiri de Türk Gücü'ne sunulmuştur.

Birinci Dünyâ Harbi'nin başlamasından üç ay kadar önce, *Türk Yurdu*'nun 14 Mayıs, 1914 tarihli sayısındaki *Turan Cem'iyeti Re'isi Kont Teleki* başlıklı yazıda, Kont Teleki'nin Peşte'den İstanbul'a geldiği, Türk Ocağı ile *Türk Yurdu* İdâre-hânesi'ni ziyâret ettiği, "Büyük Turan ırkının Türk gençliğinde, kaynayan ve taşan bir hayât ve faâliyyet eseri,, gördüğü, buna, Turanilik Emeli'ne yardımcı bir ırkdaş sıfatıyla sevindiği, Ocaklılar'ı tebrik ettiği haberi verilmiştir. Aynı mecmuanın, 28 Mayıs tarihli sayısındaki *Güccülük* başlıklı yazıdan, Türk Ocağı'nda, Türk Gücü menfaatine verilen müsâmere dolayısıyla bu derneğin Mes'ûl Murahhası Kuzucu-oğlu Tahsin Bey'in konuşmasının metni neşredilmiştir:

"Büyük Turan'ı özleyen yeni, uyanık Türk dünyâsı, Turan'ın altun tâcını taşıyacak saltanat binâsının dört direğini dikti: Türk Bilgi Derneği,

Türk Yurdu, *Türk Ocağı* ve *Türk Gücü*.. , cümleleriyle başlayan bu hitâbede, bu derneklerden ilk ikisi hakkında kısaca bilgi verildikten sonra, *Türk Gücü* üzerinde durulmuştur; “*Türk Gücü*: *Tâ Karakurum*’da fıskırıp taşan, coşkun akınlarıyla bütün dünyâyı kaplayan, bükmedik bilek, kırmadık kılıc, vurmamak kal’â bırakmayan, fakat bu gün düşkün, dağılık *Türk* kuvvetini yeniden var edecek, yaşatacak, *Türk*’ün o açık alnını yeniden yükseltecek, o yılmaz keskin gözünü yine parlatacak, o geniş göğsünü yeniden kabartacak, *Dernek*’in meydâncısı, *Ocak*’ın bekcisi, *yurdun* koruyucusu, *Turan*’ın akıncısı olacak ! , , ; “*Gelelim* maksada ermek, *Turan*’a varmak için gidilecek yollara: *Türk Gücü* milli idmanlardan, milli kuvvet oyunlarından, kılıçtan, kalkandan, oktan, yaydan, kargıdan, ciriden, kerbiç gibi balçıktan kuvvet almak istiyor. , , *Tahsin Kuzucu-oğlu* bu hitâbesinde, derneğin şu’beleri, çalışmaları hakkında da bilgi vermiştir:

“*Bu gün*, *Türk Gücü* kurulalı tamâm ondört ay oluyor ki *Rumeli*’de *Edirne*, *Tekfur-dağı*, *Gelibolu*; *Anadolu*’da, o yaratıcı, yoktan var edici *Anadolu*’da *Bursa*, *Kütahya*, *Balıkesir*, *Çanakkal’â*, *Burdur*, *İzmir*, *Mersin*, *Adana*, *Ankara*, *Konya*, *Samsun*, *Erzurum*, *Sivas*, *Tırabzon*, *Kastamonu*, *Zara*, *Tatay*, *Antalya*, *Kilis*, *Anteb*, *Urfa*, *Ceyhan* olmak üzere tâtım yirmialtı şu’bemiz var. *Konyalılar* ikiyüz lira sarfiyle mükemmel bir endahat yeri yapturdılar; muntazam ateş ta’limleri yapıyorlar. *Ankaralılar* at yarışları yapıyor. *Konya*, *Sivas*, *Erzurum* cirid oynuyor. *Ve’l-hâsıl* *Türk gücü*, *Anadolu*’da tâtım ma’nâsıyla uyanmıştır. *Türk Gücü* bu sene ilk büyük ictimâ’ını bütün kollarının iştirâkiyle *Söğüd-yaylası*’nda yapacak,, bilgisi verilmiştir.

Aynı hitâbeye, hanımlar için olan müsâmerede de yer verilmiş, onlarla ilgili bir ilâvede, *Türk Gücü*’nün *Hanımlar Şu’besi*’nin açılması teklif edilmiş, “... *Hanımlar*, milleti kurtarınız, bize yardım ediniz; uzaktan yardım ediniz. *Türk Gücü*’ne bir *Kadınlar Şu’besi* açınız ve memlekete güçlü, kuvvetli vâlideler, vatan müdâfi’lerine gürbüz, kahraman arkadaşlar, *Turan*’ın akıncılarına yılmaz, yorulmaz yoldaşlar veriniz ! , , denilmiştir.

Kuzucu-oğlu Tahsin Bey, daha önceleri neşredilen makâlelerinde olduğu gibi, bu konuşmasında da, *Türk Gücü*’nün bir cemiyet, bir cimnastik kulübü, *Alman cimnastikin*in müdâfi’i, *İsvet*, *Muller* metodlarını, *İngiliz sporunu* taklidden yana olmadığını tekrarlamıştır; *Türk Gücü* *Avrupadakiler* gibi, milli savunma bakımından mühim te’siri olan gençlik teşkilâtı da değildir. “*Türk Gücü*, bütün memleketi kavramak, memleketin bütün gençliğini, dinçliğini kucaklamak isteyen milli bir müessesedir. *Cimnastik* vâsıtaadır; maksad değildir,, ; maksadımız, *Türk gücü her şeye yeter*

düşüncesine, “bu kanâate, *Kelime-i Tevhîd*’e olan îmânımız kadar metin bir i’tikâd ile sarılarak, dilimizde *Kelime-i Tevhîd*, kafamızda şî’ârımız, gücü, kuvveti, varı, yoğun bir uğurda sarf etmek, güçlülere, silâhşorları bir uğurda fedâ etmektir ki, o uğur da büyük ve mukaddes Turan’dır,, cümleleriyle konuşmasına son vermiştir.

Türk Gücü’nün, Türk’lüğü maddî, ma’nevî her varlığıyla canlandırıp yaşatacak nesiller yetiştirmek, Türk birliğini sağlamak maksadıyla kurulan, Türklük-İslâmlık milliyet anlayışını benimseyen spor kolu olduğu anlaşılır. Türk Ocağı’nın çalışmalarına bu bakımdan yardımcı olan, memleketimizin Balkan Harbi yenilgisinden sonraki en sıkıntılı günlerinde, Turan Mefkûresi’nin siyâsî ve edebî bakımdan kuvvetlendiği sıralarda kurulan bu gençlik derneği, acabâ, varlığını ne zamâna kadar sürdürübilmiştir? Bildiğimiz, Birinci Dünyâ Savaşı’na katılmak üzere olduğumuz 1914 yılı ortalarında, Rumeli ve Anadolu’daki yirmialtı şü’besiyle, çalışmalarını şevkle yürütmekte bulunduğudur. Savaşların, siyâsî buhranların, Fırkalar arasında çekişmelerin sürüp gittiği yıllarda, varlığını ne zamâna kadar koruyabildiğini aydınlatabilecek malzemeyi henüz elde etmiş değiliz ¹.

B—İNEBOLU GENÇLER MAHFILI

Osmanlı Devleti ile, Birinci Dünyâ Savaşı’nın gâlib devletleri adına İngiltere ile, 30 Ekim, 1918’de Mondros Mütârekesi’nden sonra, Mayıs’ın onbeşinde İzmir, yirmibeşinde Manisa, yirmiyedisinde Aydın, Yunanlılar tarafından işgâl edilmişti. Dokuzuncu Ordu (sonra dan Üçüncü Ordu) Müfettişliği’ne getirilen Mustafa Kemal Paşa, 19 Mayıs’ta Samsun’a ayak basmış, 21/22 Haziran’da, yurdumuzun tehlikede olduğunu, istiklâlimizi milletimizin azim ve karârının kurtaracağını *Amasya Ta’mîmi* ile i’lân etmiştir. 23 Temmuz—7 Ağustos, 1919 arasında toplanan Erzurum Kongresi’nde, vatanımızın kurtarılmasıyla ilgili karârlar alınmıştır. İnebolu Gençler Mahfili’nin kurulduğu, bu kongrenin başladığı günlerde,

¹ Türk Gücü hakkında buraya kadar verdiğimiz—*Türk Gücü’nün Umûmî Nizâmı* ve metni dışında kalan— bilgi, epeyi kısaltılarak, *Türk Gücü Derneği* adlı makâlemizden alınmıştır. (*Atatürk Üniversitesi—Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, Ahmed Caferoğlu Özel Sayısı, Fasikül-1, Sayı-10, Ankara, 1979, Sevinç Matbaası, s. 1-18. Bu basımda, tertip yanlış olarak 29 Mart şeklinde dizilen tarih’in (S. 5, not-3), doğrusu 20 Mart olacaktır; düzeltiriz. O araştırmamızda, Türk Gücü Derneği tarafından, İzci teşkilâtının Harbiyye ve Maârif Nezâreti’nce yapılmasının öne sürüldüğünden bahsetmiş, 1914 Mayıs’ında, millileştirilerek memleketimizde de kurulmuş bulunduğu, yemin usûlleri, Başbuğu Enver Paşa olan İzci Ocağı’na alınmağa elverişli vatan evlâdî yetiştirmek bakımından Türk Gücü’nün yardımcı olacağı hakkında bilgi vermiştik (S. 16 v. d.). Bu bilgi, televizyonumuzdaki konuşmalarda İzcilik Teşkilâtı’nın Cumhuriyet devrinde kurulduğuna dâir öne sürülen mesnedsiz hükümleri çürütmektedir.

Kastamonu'da yayımlanmakta olan *Açık Söz* gazetesinin 27 Temmuz, 1919 tarihli 7'nci sayısında bildirilmiştir:

“Rehâ ve istihlâsımız için te^câti-i efkâr eylemek ve vatan ve millete bir hizmet-i ma^cârif-perverânede bulunmak emeliyyesiyle, İnebolu'da *Gençler Mahfili* nâmıyla bir mahfil küşâd edildiğini istihbâr ediyoruz. Vilâyetimizde, vatanın şu elemnâk devresinde, ona rehâkâr ellerini en evvel uzatmak şerefini ihrâz eden genç kardeşlerimize beyân-ı tebrikât ile muvaffakiyyetlerini ez-dil u cân temenni ederiz,, denilmekte idi. Bu mahfilin kurulmasında, Çanakkal^ca ve Irak savaşlarında kahramanlığıyla ün kazanan Yüzbaşı Osman Nûri Bey'in, İnebolu'daki görüşme ve uyarmalarıyla gençlere, halka verdiği cesâretin mühim te'siri olmuştur. Bu derneğin mühim bir kuruluş olduğunu, metnini aynen verdiğimiz *İnebolu Gençler Mahfil'inin Nizâm-Nâme-i Esâsîsi* aydınlatmaktadır:

CEM'İYYETİN İSMİ VE TEŞEKKÜLÜ

Gençler Mahfili nâmı altında bir cem'iyet teşekkül etmiştir. Cem'iyetin merkezi İnebolu'dur. Mühit ve mücâvir kazâ ve nevâhîde de şubâtı olabilir.

CEM'İYYETİN MAKSADI

1 — Seviye-i muhîti nazar-ı dikkatten uzak tutmayarak ve halkın sı^ca ve kâbiliyet-i irfânını göz önünde bulundurarak siyâsiyâtta âri olmak şartıyla memlekette terbiye-i milliyeye ve tarihiyyeye ve ictimâ'iyeyi te'mîn etmek, kurâ ve nevâhî ile sıkı temâs etmek

2 — Cem'iyet, bu maksadını te'mine suver-i âtiyye ile çalışacaktır. Risâle ve gazete neşretmek, konferanslar vermek, gece dersleri ve mektepleri açmak, kitâblar yazmak, fukarâya, zu^cafâya it^câm ve evlâd-ı şuhedâyâ, san'atkârlara mu^câvenet etmek, memlekete müstevli olan dilencilîği kaldırarak hakîki fukarâyı ayırıp, bunlardan kâbil-i istihdâm olanlarına iş bulmak

3 — Terbiye-i esâsiyyeden büyüklere hürmet, küçüklere mahabbet hissini yükseltmek, ecdâdımıza âid büyüklükleri numûne-i imtisâl olmak üzere halka anlatmak, unutulmağa yüz tutmuş milli san'atları canlandırmak için teşebbüsât-ı lâzîmede bulunmak

4 — Fakîr çocukları okutturmak, mektep talebesinin muhtâc olanları için kitâb, defter, kalem, kâğad, elbise, ayakkabı tedârik etmek

5 — Halkı, eyyâm-ı mubârekeye hürmet etmeğe teşvîk ve da'vet ve bu husûsta mebâlâtsizliği görülen zevâtı irşâd ve ikâza gayret etmek, herşeye tercihen dîni mev^cize ve ictimâ'lara halkı alıştırmak, câmi^c, mescid ve kabristân gibi mahallerin hüsn-i muhâfazası için teşvîkât-ı lâzîmede bulunmak

6 — İhtikâr, ihtirâs ve menfa'at-perestlik hislerini halktan gidermeğe çalışmak

7 — Düğünlerde müstahsen âdeti muhâfaza ve luzûmsuz i'tiyâdât ve masârifâtı kaldırmağa çalışmak

8 — Müskirâtın maddî ve ma'nevî zararlarını anlatarak halkı bundan vaz geçirmeğe çalışmak, Mahfil'in esâs gâyesi bi'l-hâssa avâm kitesine dâhil olan aksâm-ı milletin seviye-i fikriyyesini esâsât-ı dîniyyeden hiçbir vechile ayrılmayan asrî

kanâ'atlerle tenvîr etmek olduğuna nazaran icâbında hükümet-i mahalliyyeden muzâheret taleb eder.

SUVER-İ DUHÛL

1 — Mahfil'e dâhil olmak isteyenlerin hüsn-i hâl ashâbından olması meşrûttur. A'zâ kaydolunurken 30 guruş duhûliyye vermek lâzım olduğu gibi, mâhiyye ta'ahhudâtı olan 20 guruşu da muntazaman te'diye etmek şarttır. A'zâ-yi fahriyye ta'ahhudiyyesi aşgârî 20 guruştur.

2 — Mahfil'in vâridâtı a'zâ-yi dâime ve fahriyyenin duhûliyye ve mâhiyye ta'ahhudiyyeler, ashâb-ı hayrın teberru'âtı ve usulü dâiresinde tertîb edilerek müsâmere ve i'ânâttan mutahassil meblağdan ibârettir.

TEŞKÎLÂT

1 — Mahfil'in bir Hey'et-i İdâriyye'si vardır. Bu da bir Re'îs, Kâtib ve Murahhas, Muhâsib-i Mes'ûl ve iki a'zâdan ibârettir. Ayda bir def'a Hey'et-i Umûmiyye ictimâ^c eder. Bu ictimâ^cda Hey'et-i Umûmiyye tarafından ekseriyyetle intihâb edilmiş üç zât hisâbâta bakabilir.

2 — Hey'et-i İdâre'yi Re'îs'in her zamân ictimâ^ca da'vet etmesi salâhiyyeti dâhilindedir. Hey'et-i Umûmiyye, Hey'et-i İdâre kararlarıyla ictimâ^ca da'vet olunabilir.

3 — Hey'et-i İdâre'yi, Hey'et-i Umûmiyye intihâb eder. Müddet-i hizmetleri, fahri olmak üzere üç aydır.

4 — Hey'et-i İdâre, gerek muâmelât-ı câriyye ve husûsât-ı sâirede, icâb ederse Hey'et-i Umûmiyye'nin mu'avenetini taleb eder.

5 — Hey'et-i İdâre, lâ-ağall haftada bir def'a ictimâ^c eder ve bu ictimâ^cda Mahfil'e âid husûsâtı müzâkere eder.

6 — İleride görülecek luzûm üzerine Hey'et-i Umûmiyye'nin ekseriyyeti ile *Nizâm -Nâme* ta'dîl edilebilir.

Gençler Mahfili mensûbları, Cumhuriyet'in i'lânından sonraları, çalışmalarını yeniden sürdürmeğe başlayan Türk Ocağı çevresinde birleşmişlerdir. 1928'de tertipleedikleri piyango dolayısıyla elde ettikleri epeyi para ile, oturdukları Ocak binâsını ta'mir ettirip döşettikleri gibi, âletlerini, hocalarını da te'min ederek kurdukları Müzik Kolu'nda, spor dalında da verimli çalışmaları vardır ².

C—KASTOMONU GENÇLER KULÜBÜ

İstiklâl Harbi'nde Millî Kuvvetler'e bağlı olarak İnebolu'da askerî teşkîlât kurulmuştur. Silâh, cebhâne, erzak, giyecek v.b. şeyler, İnebolu İskelesi'nden Çankırı'ya, oradan Ankara'ya, Cebhe'ye gönderiliyordu. Tırabzon'dan vapurlarla nakliyye işleri başlayınca, İnebolu yolu, dolayısıyla Kastamonu yolu, Ankara'nın bir üssü hâline gelmişti. Burada pencere demirlerinden süngü, kasatura, kılıc yapan ustalar bulunduğu gibi,

² Nüreddin Peker, *İstiklâl Savaşı, Resim ve Vesikalarla İnebolu-Kastamonu ve Havâlisi Deniz ve Kara Harekâtı*, İst., 1955, Gün Basımevi, s. 47, 45 v.d. Çok faydalandığımız bu eserden metinleri nakl ederken epeyi imlâ, tertip yanlışlarını düzeltmeğe çalıştık.

bunlardan da bir kısmı Ankara'ya gönderilmiştir ³. *Açık söz*'cü Hüsnü'nün kaydettiği gibi, "İş görebilecek yaştakiler Cebhe'de idi. Köy ihtiyarları ve kadınları ki nakil işlerini onlar yapıyor; her gün, her saat, yüz, ikiyüz kağınlık, iki-üçyüz hayvanlık bir kâfilenin Ankara'ya doğru geçtiğini görüyorduk ve bu kağınları, hayvanları sevk edenlerin çoğu kadınlardı. Cebhe'de harb eden erkeğine köylü kadını, erzakını ve cebhânesini, icâbına göre sırtı ile de götürüyordu ⁴. „

Kastamonu'da, Mondros Mütârekesi'nden sonra İhtiyât Zâbit Cemiyeti kurulmuş, *Tüzük*'lerine göre, geçimlerini yoluna koymağa, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bozulan maddî hayatlarını düzeltmeğe çalışılacaktı ⁵. İstiklâl Harbi başlayınca Kastamonu Millî Kuvvetler'le birleşmiş, *Açık Söz* İdârehânesi bu cem'iyet mensûblarının ve diğer gençlerin toplantı yeri hâlini almıştır. Kastamonu Gençler Cem'iyeti, İhtiyât Zâbit Cem'iyeti ile aynı sıralarda doğmuştur. Kastamonu Havâlisi Kumandanı Osman Bey, bütün gençleri içine alacak bir kulübün kurulmasını, kendilerine yardımcı olacağını söylemiştir. İlk toplantılarını Dârü'l-*Qurâ* Medresesi'nde yapmışlardır ⁶.

Nûreddin Peker'in verdiği bilgiye göre bu toplantı 24 Ocak, 1920 Cumaertesi günü, aynı yerde, Mâhir Efendi medresesinde yapılmıştır. *Açık Söz*'ün 25 Ocak tarihli, 31'inci sayısından Gençler Kulübü'nün teşekkül ettiği, o hafta içinde *Nizâm-Nâmesi*'ni hükûmete verdiği anlaşılır:

³ N. Peker, a.e., s. 205, 364.

⁴ *Açık Söz*'cü Hüsnü, *İstiklâl Savaşı'nda Kastamonu*, 1933, Kastamonu Vilâyet Matbaası, s. 130 v.d.

⁵ N. Peker, a.e., s. 127.

⁶ A. Hüsnü, a.e., s. 66 v.d. Kastamonu'daki İhtiyât Zâbit Cem'iyeti'nden önce, İstanbul'da aynı maksadla kurulan İhtiyât Zâbitleri Te'âvün Cem'iyeti de vardır. Hükûmet me'mûrluğuyla yetinmek imkânsız olduğunu düşünen gençlerin, aldıkları ücretten artırbildikleri ufak sermâyeleri bir araya toplayarak ticârî müesseseler kurmak, teşebbüslerini verimli hâle getirmek, haklarını korumak maksadıyla, siyâsetle kesinlikle uğraşmamak şartıyla Türk Ocağı'nda, İhtiyât Zâbitleri Te'âvün Cem'iyeti teşkil edilmiştir. Kendilerine Ocak tarafından bu cem'iyetin *Nizâm-Nâme*'si gösterilmiş, fakat hiçbir değişiklik, ilâve yapma hakkı verilmemiştir; bu yüzden ba'zıları kendi aralarında birleşerek, Osmanlı İhtiyât Zâbitânı Cem'iyeti'ni kurmuşlar, Sultân Vahîde'd-Dîn'in himâyesini görmüşlerdir (Çil-oğlu, *Osmanlı İhtiyât Zâbitânı Cem'iyeti nasıl Teşekkül Etti: Musaver Gençlik Vahdeti*, nu. 1,8 Mayıs, 1335/1919). Adı geçen dergi bu kuruluş tarafından yayımlanmıştır; onbeş günde-bir neşredilen derginin idârehânesi Nûr-ı Osmâniyye'de, derneğin bulunduğu dâirede, Ser-muharriri Necâtî, Mes'ûl Müdürü Râif Halil Beyler'di. Millî Kütübhâne'de (1962-SB. 238) yalnız 1'inci sayısını görebildik. Bu dergi ve Re'isi Mehmed Necâtî, İkinci Re'isi Çil-oğlu Hilmî olan bu derneğin gençliğin bütün mes'eleleriyle değil, yalnız İhtiyât Zâbitleri'nin mes'eleleriyle ilgilidir.

“Teşekkül etmek üzere olduğunu yazdığımız Gençler Kulübü, bu hafta *Nizâm-Nâme*'sini hükûmete takdim etmiştir. Çok söylemek ve çok va'ad etmekten ziyâde, az söyleyip çok iş yapmak gâyesine doğru yürüyen müteşebbislerin muvaffak olmalarını temenni ederiz. Halkımızın vahdet ve tesânüdü, vatanımızın 'umrân ve terakkîsi husûsunda çalışacağını va'ad eden Kulüb'ün, ahâlîmizin mazhar-ı râğbet ve muâveneti olacağını ümid ediyoruz; fi'l-haķîķa bidâyet-i Meşrûtiyyet'tenberi yaldızlı cümlelerle, parlak va'adlerle meydâna getirilen cem'iyetler, kulübler, derneklerin bir mevcûdiyeti kalmamıştır ve bu ekserimize cem'iyetlerin, kulüblerin, derneklerin menâfi'-i umûmiyyeye hâdim olmadığı fikrini verdi; fakat sırf ictimâ'î derdlerimizle uğraşan ve yâhûd 'umrân ve tesânüd husûsunda birleşen ve yâhûd bîkes ve mazlûmlara mu'âvenet gibi bir gâye istihdâf eden cem'iyetler yaşamış ve halka her hâlde faydası dokunmuştur. İddiâımızın en belîğ delîlini Hilâl-i Ahmer cem'iyet-i müşfikası teşkil edebilir. Balkan Herbi'nden evvel, ez-cümle Harb-i Umûmî'de, milletin yaralı, bîkes ve muhâcir evlâdlarına ettiği ve el-ân da edegelmekte olan şefkat ve insâniyyete bütün İslâmlar'ın, ez-cümle yaralı insânların kalbinde en büyük, en muḳaddes bir cem'iyet olarak yaşıyor; binâ'en-aleyh muhîtimizde teşekkül etmekte olan Kulüb'ün de böyle insânî ve ahlâķî gâyelere istihdâf ettiği görüldükten sonra onun yaşayacağına ve muvaffak olacağına emîiniz. Allâh muvaffak eylesin ! , . Kastamonu Gençler Kulübü'nün *Nizâm-Nâme*'si, dört maddeyi içini almakta idi:

1 — Kastamonu'da Kânûnisânî'nin 24'üncü. Cuma^caertesi gününden i'tibâren Gençler Kulübü nâmı ile bir mahfil açılmıştır.

2 — Kulüb'ün maksad-ı teşekkül ve gâyesi: Gençler arasında tesânüd ve uhuvveti te'sîs ve te'yîd ile terbiye-i ictimâ'iyyeain esâsât-ı dîniyye, ahlâķiyye, milliyye dâiresinde te'âlî ve tekemmülüne ve memleketin maddî, ma'nevî her türlü asrî ihtiyâcâtını te'mîne çalışmaktır (Buradaki gençlerden maksad, ihtiyâcât-ı medeniyyeyi müdrik ve idrâķe musta'îd her ferdine şâmildir).

3 — Kulüb'ün hiçbir siyâsî fırka ve cem'iyetle alâka ve irtibâtı yoktur.

4 — Cinâyetle mahkûm, sù²-i hâl ile müştehir bulunmayanlar a'zâ olurlar⁷.

Açık Söz'cü Hüsni Bey'den edindiğimiz bilgiye göre, Gençler Kulübü, *Nizâm-Nâme*'sinin kabûlü üzerinde, Dâru'l-Ḳurâ Medresesi'nin üst katındaki büyük odada, 7 Şubat, 1336/1920'de resmen açılmıştır. Müdürü, Kara Hüseyin-zâde Âbidin Bey, Fahrî re'îsi Kastamonu Vâlisi Cemâl Bey'dir; bunlar ve Osman Bey, haftada iki-üç def'a Kulüb'e gelmekte idiler.

⁷ N. Peker, a.e., s. 130 v.d. Eserde, Gençler Kulübü'nün teşkilâtından, kuranlar ve a'zâlarının otuz altı kişi olduğundan bahsedilmiştir; verilen listede, bunlardan hepsinin adı tesbit edilemediği görülür.

Kulüb'ün bir Mûsikî Şu'besi de vardır; 9 Mayıs, 1920'de Feryâdî Hâfız İsmâil Hakkı Efendi ile Ali Dede'nin verdiği konser, Kastamonulular'ın hâtıralarında yıllar boyunca yaşamış, Kulüb'ün mûsikî tadını yayma, yaşatma bakımından mühim te'siri olmuştur. Heyecânla çalışıyorlar, i'âne topluyorlar, hâli-vahtı yerinde olup da az i'âne verenleri Vâli'ye haber vererek yardım mikdârını artırıyorlar, asker çadırlarının iyi iple yapılıp yapılmadığını gözden geçiriyorlar, askerî işlerde de çalışıp yardımcı oluyorlardı. Birliği temsil eden a'zâları, fi'len de birer mücâhididir ⁸.

Sivas Kongresi'nde seçilen Hey'et-i Temsiliyye ile bu kuruluşun Başkan'ı Mustafa Kemal Paşa'nın 29 Aralık, 1919'da Ankara'ya gelmelerinden bir ay kadar sonra, 24 Ocak, 1920'de kurulan, *Nizâm-Nâme*'si resmen kabûl edilip 7 Şubat'ta açılmış olan Kastamonu Gençler Kulübü'nün *Gençlik* adlı, biraz sonra üzerinde duracağımız mühim bir dergisi de yayımlanmakta idi.

II — GENÇLER İÇİN GAZETE VE DERGİLER

Gençler için yayımlanmış olan gazete ve dergiler hakkında bilgi verirken, 1911'de Selânik'te neşredilmeğe başlanılan *Genç Kalemler*, aynı yılda İzmir'de çıkarılan *Gençlik*, 1912-14'de İstanbul'da basılan *Genç Mühendis* ve *Genç Kimyâger*, yine İstanbul'da 1918'de çıkarılan *Genç San'atkar* ile, 1919-20'de çıkarılan *Genç Yolcular* gibi edebî, ilmi, fennî gazeteleri, dergileri ele almış değiliz. Gençlerin olgunlaşması için her sâhada yazılara yer veren, sayfaları onların yazdıklarına da açık olanlar üzerinde duracağız.

1 — *Gençlik Duygusu* adıyla, onbeş günde-bir neşr olunan edebî, ictimâ'î, fennî Türk gazetesinin ilk sayısı, 15 Mart, 1914'de yayımlanmıştır; Mes'ûl Müdürü, Kaymakâm-zâde Ahmed Necâtî, İdâre yeri ise, Çarşı Kapı'da,

⁸ *Açık Söz*'cü Hüsnü, a.e., s. 66-74. N. Peker'in eserinde, Gençler Kulübü ilk Reis'inin Sıhhiyye Müdürü Ferrûh Niyâzi Bey olduğu, onun hâtıralarına dayanılarak kaydedilmiştir. Beyoğlu eski Birinci Noter'i Âbidin Binkaya'nın verdiği bilgiye göre, "İzmir'in işgâlinde sonra İstanbul Müdde'i-i Umûmi Muâvinliği'nden isti'fâ ederek gönüllü çalışmak üzere, memleketi olan Kastamonu'ya geldiği sırada, evvelce İttihâd ve Terakki zamânında Türk Gücü Resisi olarak, bir hukukcu sıfatıyla çalışmasındaki tecrübe ve ihtisâsım öğrenen Kumandan Mir-Alay Osman Bey'in da'vetiyle Gençler Kulübü Kurulması âzru edilmesi üzerine, İhtiyât Zâbiti ve diğer arkadaşları ile birleşerek bir *Nizâm-Nâme* hazırlayıp Yönetim Kurulu'nu,, Âbidin Bev'i de Kulüb Reisi seçmişlerdir. Kara Hüseyin-zâde Âbdin Bey, Kastamonu Müdâfaa-i Hukûk Cem'iyyeti İdâre Hey'eti'ndeki vazifesi yüzünden Gençler Kulübü'nde esâslı çalışamayacağından Reislik'ten ayrılmış, tekrâr yapılan seçimde Dr. Ferruh Niyâzi Reis seçilmiştir. N. Peker, "İlk Reislik hakkındaki bu değişik bilgileri birleştirecek ancak Gençler Birliği Kulübü'nün o zamânki karâr defteridir; bu defter hâlen bulunamamıştır,, bilgisini de vermiştir (S. 129). Bu belgeler, Gençler Kulübü ilk Reisi'nin, Kastamonu Türk Gücü şu'besinin önceleri Reisi bulunan Kara Hüseyin-zâde Âbidin Bey olduğu fikrini kuvvetlendirmektedir.

Aziziye Apartmanı'nın 4 numaralı dairesi idi. Başlığının altında, "Sahifelerimiz gençliğin yazılarına açıktır,, cümlesi görülür. Ancak bu birinci sayısını görebildiğimiz *Gençlik Duygusu*'nun, ne maksadla neşredildiği *Gençlik Nûru* adlı imzâsız baş-yazısında anlatılmıştır:

"....Nûr-ı istiklâlin sindesinde bir nûr-ı fa'âl vardır ki Türk ve İslâm gençliğin millî, dîni, vatanî, ictimâ'î, iktisâdî mücâhedâtı ile mütevâzi 'azm, sebât, irâdelerinin bi'l-fi'l sâha-i tatbîkat ve 'ameliyyatta hem-âhenk olarak cereyânı, o mukaddes rûhun nişâne-i zî-şânı, vâlid-i azamet-feşânı olmasındır.

"İşte o rûh ki gençlik duygusu, gençlik kaygusudur. Onun mefkûresi ancak bu nûra koşmak, bu nûr ile yaşamaktır; çünkü istikbâlin hazineleri, saâdetleri, kâşaneleri hep bizimdir.

"Son acı hakikatlerin karşısında dimağlarımız oğuştu. Acz ve zillet içinde kaldık; fakat bu gün o müdhiş öldürücü hakikatlerin her birerleri bize bir ders, bir ders-i ibret verdiği emîn olduğumuz için biz çalışmak, anlatmak isteriz.

"Gazetemizin mesleki, gençlik duygusunun gâye-i âmâli olan Türklük esâsâtına ve zavallı Türk gençliğinin terakki ve te'âli-i rûhiyesine hizmet etmek niyyet-i hâlisânesiyle matbû'âta atılarak bu bâbda tekmîl Türk gençlerini bizim ile teşrik-i mesâ'îye da'vet eyleriz. ,,

Sayfa numaraları kaydedilmemiş olan, yanılmıyorsak orta sayfaları kaybolmuş dört sayfadan ibâret *Gençlik Duygusu*'nun bu ilk sayısında Hasan Sabri imzâlı, *Kara Cihan* başlıklı, *Rumeli için* ithâfı bulunan bir şiir ile, Cebbâr-zâde Halil Rüşdi'nin *Genç Osman* adlı, bu husûsta kısaca tarih bilgisini içine alan bir yazısı vardır.

Gençlik Duygusu'ndaki *İ'ân* dolayısıyla, bu gazetenin yayımlandığı günde, 15 Mart, 1914'de gündüz hanımlara, gece beylere, Maârif-i Umûmiyye Nâzırı Şükrü Bey himâyesinde, *Gençlik Duygusu* menfaatine bir müsâmere verileceğini de öğrenmiş oluyoruz. *Genç Osman—Vağ'a-i Dilsûz-ı Şehâdet* adlı tarihî piyes temsil edileceği, Emin Bey tarafından, bu gece dolayısıyla yazılan şiirin okunacağı da bildirilmiştir⁹.

2—*Gençler Desteri*, 29 Mayıs, 1330/11 Haziran, 1914—10 Temmuz, 1330/23 Temmuz, 1914 arasında yayımlanmıştır; başlığının altında, "Gençler için çalışır, yarım aylık mecmûa,, kaydı görülür; Müessis ve Müdürü: Muallim Ahmed Hâlid'dir. İdâre yeri İstanbul'da Cağal-oğlu'n-dadır.

⁹ *Gençlik Duygusu*'nun görebildiğimiz yalnız bu 1'inci sayısı Milli Kütübhâne'de vardır (*Eski Harfli Türkçe Süreli Yayınlar Toplu Katalogu*, Ankara, 1963, Milli Kütübhâne Cilt ve Basım Atölyesi, Nu. 462: 1962—SB/183)

Gençler Defteri mecmûasının birinci sayısında *Gençlerimize* adlı, Ahmed Cevâd imzâsıyla olan baş-yazıda, derginin neşrine neden lüzûm görüldüğü ve maksadı anlatılmıştır:

“Birkaç ay evvel, *Talebe Defteri*’nin açtığı bir musâbakaya gelen yazılar bizi hayrette bırakmış idi.... Hâlid Bey, bu yazılar için bir *Gençler Defteri* neşretmek tasavvurunda olduğunu söyleyince, bu muşîb fikri nasıl takdir edeceğimi bilemiyordum. Cidden, Osmanlı gençliği için böyle bir mecmûaya şiddetle ihtiyâc vardı. Öyle bir mecmûa ki, sırf onların eserleriyle, nesir ve nazımlarıyla tezeyyün ederek intişâr etsin !, , ; Firansa liselerinden birinde, *İstikbâle doğru—Pervâz* ismiyle bir dergi neşredildiğinden, *Gençler Defter*’inin de Osmanlı gençlerinin pervâzı olacağından bahsedilmiştir.

Sözü edilen *Yazı Musâbakası*, *Talebe Defteri*’nin 29 Ocak, 1914 tarihli sayısında i’lân edildiğini gördük; biri, fakir bir balıkcının hayâtını bütün sefâletleriyle canlandıran, öteki ise dârü’l-aceze bahçesinde güneşlenen hasta ve zâyif ihtiyârları gösteren ünlü tablolardan biri seçilerek edebî, hissî bir makâle yazılması isteniliyordu. Kazananlardan birinciye Fikret’in *Rebâb-ı Şikste*’si, ikinciye *Halûk’un Defteri* verilecek, bu yazıların bütünü *Talebe Defteri*’nde basılacak, başarılı görülen diğerlerinin adları, yazılarından seçilen parçalar neşredilecekti¹⁰.

Talebe Defteri’in 26 Mart, 1914 tarihli sayısındaki *Türkçe Kitâbet Dersi Mekteplerimizde ne Hâldedir—Musâbakamız vesilesiyle* başlıklı yazıya göre, gençler tarafından ancak sekiz yazı gönderilmiş, bunların hepsi balıkcıyı tasvir eden tablo dolayısıyla yazılmıştır. Gönderilen sekiz müsvedde yazı kâideleri, müşâhede, kelime, gramer ve sintaks bakımından yanlışlarla dolu olduğu, örnekler de verilerek tenkid edilmiş, balıkcının acıklı hayâtıyla ilgili tablo tekrâr yayımlanmıştır¹¹.

Gençler Defteri’nin ilk sayısı 11 Haziran, 1914’de çıktığına göre, bu makâlenin neşrinden yaklaşık ikibucuk ay sonra, epeyi yazı gönderildiği anlaşılır. Ahmed Cevâd’ın, *Gençler Defteri*’nin baş-yazısındaki, “Birkaç ay evvel *Talebe Defteri*’nin açtığı bir musâbakaya gelen yazılar bizi hayrette bırakmış idi,, cümlesi, bunlar arasında çok başarılıların bulunduğunu, *Gençler Defter*’inin böyle yazıları neşretmek ihtiyâcından doğduğunu ortaya koyar.

Gençler Defteri’nin birinci sayısı, Fethî ile Sâdık’ın, *Şehid tayyârecilerin rûhlarına ithâf edilmiştir,, ; Talebe Defteri*’nin 23 Nisan, 1914 tarihli sayısında bildirilen yazı musâbakasının konusunu, vazife uğrunda şehid düşen üç

¹⁰ Nu. 18,16 Kânûnsânî, 1329, s. 303.

¹¹ Nu. 22, 13 Mart, 1330, s. 353.

tayyârecimiz hakkındaki duygularının, düşüncelerinin manzûm, veyâ mensûr olarak yazılması teşkil ediyordu¹². *Gençler Desteri*'nin birinci sayısında, M. Necât'ın *Âsmân Fâtihleri*'ne başlıklı, birinciliği kazanan şiirine de yer verilmiştir. Her sayısı sekiz sayfayı içine alan *Gençler Desteri*'nde tanınmış şahsiyetlerin yazıları da vardır. Bunlara örnek olarak, 1'inci sayısındaki 'A (Ö) Seyfeddin (Ömer Seyfeddin) imzâlı, *Fen Sayfalarından—Mâyi'leri Soğutmak için* başlıklı nesri; 2'nci sayıdaki, Suad Fâhîr (İsmâil Hikmet Ertaylan)'in *Sadef* adlı şiirini, Öğüdcü mahlasıyla *Nâhid'in Kemani* başlıklı nesri, 4'üncü sayıda yine Suad Fâhîr'in *Gençliğin Sesi* şiirini, Toplu İğne (Hamdullah Subhî)'nin *İmtihân* başlıklı, bu husûstaki heyecânları, düşünceleri anlatan mensûr yazısını verebiliriz. *Gençler Desteri*'nin bu 4'üncü son sayısında, gençlerin aynı dergide yayımlanan yazıları dolayısıyla, yine gençler tarafından yazılacak tenkidler de istenilmekte idi¹³.

3 — İlk sayısı 4 Kânûnisâûî, 1335 (4 Ocak, 1920)'de yayımlanmağa başlayan *Genç Kadın*, “Şimdilik onbeş günde-bir çıkar ahlâkî, içtimâ'î, edebî mecmûadır. ,, İmtiyâz Sâhibi Kara-Hisarlı Fuad Şükrü, Müdüresi Fatma Fuad, Mes'ûl Müdür'i Süleyman Tefvik olduğu kaydedilmiştir; İdâre-hânesi İstanbul'da Kütübhâne-i Sûdî üstündeki husûsî dâiredir. Mahmûd Bey Matbaası'nda basılmakta idi. Yalnız 1 ve 8'inci sayılarını görebildiğimiz bu derginin, ilk sayısındaki Müdüriyyet imzâlı, *Meslekimiz* adlı baş yazıda ne maksadla neşredildiği kısaca anlatılmış, bu arada, “Bir milletin terakki ve te'âlisi için en emîn ve en kestirme yolu kadınlarımızı yekseltmektir, ,, ; “Bir İslâm ve bi'l-hâssa bir Türk kadını, bir Fransız, bir İngiliz, bir Alman, hele hiç de bir Amerika kadını değildir; çünkü her kavim ve milletin kendine mahsûs irsî, ictimâ'î, dînî, siyâsî, kânûnî birtakım kuyûdu, an'ânâtı vardır ki bunları ihmâl etmek pek büyük bir hatâdır,, denilmiş, bunlar bir yana bırakılarak yalnız taqlîdle iş görmeğe çalışmanın kadınlıkla ilgili mes'ele-

¹² Nu. 24, 10 Nisan, 1330, s. 400.

¹³ *Gençler Desteri*'nin 1'inci sayısı, 1332—29 Mayıs, 1330 (11 Haziran, 1914) ; 2'ncisi, 12 Haziran, 1330 (25 Haziran, 1914) ; 3'üncüsü, 26 Haziran, 1330 (9 Temmuz, 1914); 4'üncüsü ise 10 Temmuz, 1330 (23 Temmuz, 1914)'da yayımlanmıştır; dördünün de yayım tarihi Perşembe gününe rastlar.

Millî Kütübhâne katalogunda, İstanbul'da, Hakkı Târik Us Kütübhânesi'nde birer sayısı bulunan gazete ve dergiyi görmek mümkün olamadı; Sivâs'ta neşredilen, baş-yazıcısı Mustafa Nusret olan *Gençlik Derneği*, “Fennî, edebî, ictimâ'î, ahlâkî, gençlerin fâidesine çalışır,, aylık Türk gazetesidir; mevcûd ilk sayısı, 1330 Mart'ında (1914) yayımlanmıştır (Nu. 458). Öteki, İstanbul'da, onbeş günde-bir yayımlanan, “Edebî, ilmî, ictimâ'î, fennî,, *Gençlik Âlemi*'dir; İmtiyâz Sâhibi, Mes'ûl Müdürü Mehmed Hâlet, İdâre Müdürü Mehmed Kâmil Bey olduğu, mevcûd 6'ncı sayısının 1329 (1913)'da neşredildiği kaydedilmiştir (Nu. 461).

lerde ilerilemeğe değil gerilemeğe yol açacağı belirtilmiştir. Derginin bir formalık bu birinci sayısında *Kadın ve Kadınlık* başlıklı imzâsız, Fuad Şükrü'nün *Düşüncelerim*, ayrıca *Mekteplerde Ehemmiyyet Verilecek Ahlâktır* musâhabelerine, Hâlîde Nusret Kâzımî (Zorlutuna)'nin *Zavallı Gençlerimiz* başlıklı, Üsküdâr Adliyye Dâiresi'nde çalışan genç, câhil bir me'mûrun Türk kadınlarını hor gördüğünü, Hıristiyan kadınları zeki kabul ettiğini anlattığı ictimâ'î hikâyesi ile, *Serviler—Yine Babam için* başlıklı hissî yazısına, *Tabî'in Cinâyeti* adıyla dilimize çevrilen bir tefrikaya yer verilmiştir. Genç kadınların seviyece yükseltilmesi için çıkarılan bu tek kadın dergisinin sekizinci sayısında yayımlananların da —Hâlîde Nusret imzâlı, *Ahlâkî: Tesettür* adlı musâhabe dışında— çoğunu hikâye, mensûr şiir, şiirler teşkil ettiğinden, hedefine pek ulaştığı söylenilemez¹⁴.

4 — Gençlik için yayımlanan, çevresinde gençleri toplayan dergilerden önde geleni, Kastamonu Gençler Kulübü tarafından çıkarılan *Gençlik* mecmuasıdır.

“Kastamonu Gençler Kulübü tarafından onbeş günde-bir neşrolunur ilmi ve edebî mecmûa,, *Gençlik*, 3 Safer, 1339/17 Teşrinievvel, 1336 (1920)—23 Şevvâl, 1339/30 Haziran, 1337 (1921) tarihleri arasında onsekiz sayı neşredilmiştir. İmtiyâz Sâhibi, Mes'ûl Müdürü Fazlî-zâde Ahmed Hulûsî'dir¹⁵.

Derginin ilk sayısındaki *Yolumuz ve Dileğimiz* başlıklı, Kastamonu Gençler Kulübü imzâlı baş-yazıda, ilim, san'at, ilerileme ve medeniyetin gösterdiği yolda, gençleri ma'nen yükseltip olgunlaştırmağa çalışılacağı, onların düşünce, duygu, kanâat ve ihtiyâclarını anlatabilmelerine sayfalarının açık bulunacağı kaydedilmiştir. Gençler Kulübü'nün, “dînini, milliyetini tanır, dîn ve milleti uğruna çalışır a'zâlarıyla,, , bunların yardımıyla er-geç bu mecmûada ta'kîb ettiği ve edeceği gâyede başarıya ulaşacaklarına inandıklarını bildirmişlerdir¹⁶

¹⁴ Millî Kütüphanede görebildiğimiz bu derginin (1962—SB, 180: 1335/1919), 1'inci sayısının ay'ı göz önüne alınca, basım yılının 1919 değil, 1920 olduğu anlaşılır.

Gençler Defteri'nin 1-3'üncü sayılarının İstanbul'da Belediye Kütüphanesi'nde bulunduğu kaydı Millî Kütüphanede Kataloğu'nda vardır (Yk. bk., not—9, Nu. 457). Aynı katalogun ek kısmında, bu derginin 1-4'üncü sayılarının Millî Kütüphanede bulunduğu kaydedilmiştir (Nu. 457, 1962—SA/112). Katalogun ikinci baskısında, bu iki bibliyografya künyesinin tek madde hâlinde birleştirileceği anlaşılır.

¹⁵ Ahmed Hulûsî Bey'in hayat çizgisi hakkında, Aziz Demircioğlu'nun *100 Yıllık Kastamonu Basımında Kim Kimdir* adlı eserinde bilgi verilmiştir (Kastamonu, 1980, *Doğru Söz* Matbaası, *Ahmed Kıral* mad., s. 6 v.d.).

¹⁶ Aziz Demircioğlu'nun bir önceki notta adı geçen eserinin sonunda, *1872-1972 Yılları Arasında Kastamonu'da Yayımlanan Gazetelerin Bulunduğu Yerler* başlıklı bahsin *Dergiler* bölümünde *Gençlik* dergisinin tam koleksiyonu Kastamonu Müzesi'nde bulunduğu kaydedilmiştir (S. 77).

Kastamonu Matbaası'nda yayımlanan *Gençlik* dergisindeki *Neden Geri Kalmışız, İslâmiyyet'te Sa'y ve Servet, Yeni Türkiye, Ben Bir Türk'üm, Memleket Suları, Ma'ârif Siyâseti, Firengi hakkında, Anadolu Darü'l-Funûnu, İzdivâç, Millî Uyanıklık, San'atkârlarımız* v.b. makâle, musâhabe başlıkları, gençleri de ilgilendiren muhtelif mes'ele ve konuların ele alındığını gösterir. Dergide, o sıralarda Kastamonu Sultânisi Müdürü olan Mehmed Behçet (Yazar)'in şiirleri, nesir şeklinde muhtelif nevi'deki yazıları, o çevrenin tanınmış sant'atkârları kalemle hemen her nevi'deki edebî yazılar görülür. Gençlerden Rodoslu Bahri Vedâd ile, H (ح). Şâik, Vehbî Şâik (Orhan Şâik) imzalı, dikkati çeken şiirlere hemen her sayısında rastlarız.

Gençlik dergisindeki yazılardan ba'zılarında, kimlere âid olduğunu henüz tesbit edemediğimiz iğreti adlar kullanılmıştır; 1908'den sonra İstanbul'da neşredilen *Davul, Eşref, Şebâl* mecmûalarındaki gibi *Fıkralar, Latâîf* başlığıyla, Handân iğreti adıyla, *Gençlik* dergisinde de epeyi yer aldığı görülür.

Dergi tarafından, gençler için, konu bakımından çok iyi, yerinde seçilmiş yazı musâbakası açılmıştır: *Memleketimizin terakki ve te'âlisi için neler düşünüyorsunuz?* Edebî bir hey'etce incelenecek yazılardan derece alanlar dergide yayımlanacak, diğerleri hakkındaki düşünceler kendilerine bildirilecekti¹⁷. Gençlerin bu konuda manzûm, mensûr, edebî muhtelif nevi'lerde çok başarılı yazıları da, bu derginin ilgi çekmesini sağlamıştır. İlk sayısı oniki, ötekileri sekiz sayfalık olan *Gençlik* dergisinin, Mes'ûl Müdürü Ahmed Hulûsî Bey'in Taşköprü'ye, Yazı Hey'eti Müdürü Enver Kemal'in izinli olarak İstanbul'a gitmeleri dolayısıyla, derginin, bu haberin verildiği 30 Haziran, 1921 tarihli sayısından başlayarak neşrine son vermek zorunda kaldığı bildirilmiştir¹⁸.

Tahsin Nâhid Uygur Beyefendi'ye bu derginin kendilerinde bulunup-bulunmadığını sormamız üzerine, Aziz Demircioğlu'na gönderdiği mektupta bunun te'minini recâ etmişlerdi. Aziz Demircioğlu, 1 Nisan, 1985 tarihli mektubunda, "*Gençlik* dergisinin bende fotokopisi vardı. Onu gönderiyorum. Orijinal sayıları Ahmed Kırıl tarafından Müze'ye hediye edilmiş, başka bir yerde de koleksiyonu yok,, bilgisini vermiştir. Kendi kütübhanemizdeki, bu koleksiyondan alınan fotokopidir. Bu fotokopiyi getirtmek, geri göndermek zahmetine katlanan, bundan, lütfen fotokopisini aldıracağı koleksiyonu da bize hediye eden aziz ve değerli dostum Tahsin Nâhid Beyefendi'ye te'râr minnet ve teşekkürlerimizi sunuyoruz.

¹⁷ Nu. 2, 3 Teşrinisânî, 1336 (1920), s. 8: *Şu'ün—Gençlerimiz Arasında Musâbaka*. Bu musâbaka dolayısıyla derece alan gençlerin yazılarının, 3'üncü sayıdan başlayarak neşredildiği görülür.

¹⁸ *Mecmûamızın Ta'til-i Neşriyyâtı* (Nu. 18, 30 Haziran, 1337/1921, s. 8). *Gençlik* adıyla İzmir'de, *Köylü* Matbaası'nda yayımlanan, Mes'ûl Müdürü Akl Koyuncu, İmtiyâz Sâhibi Mehmed Rif'at olan, haftalık, ilmi, edebî bir risâle de vardır; Milli Kütübhan'e'de yalnız, 17

Gençlik dergisinin 17 Ekim, 1920 tarihli birinci sayısında gençlerin okuma zevkını artırmak, araştırma ihtiyaçlarını karşılamak için kulüpte eski, yeni eserleri içine alacak kütübhâne te'sisine karar verildiği bildirilmişti (S. 11) Son sayısında, Gençler Kulübü'nde herkes için olmak üzere açılan İstihbârât Salonu'nda İstanbul, Ankara ve Kastamonu'da yayımlanan gazetelerin bulundurulmakta, kütübhânesi de mevcûd ve gençlerimize açık olduğu haber verilmiştir (S. 8). Mecmûalarından yoksun kalan gençlerin, okuma, araştırma, haber alma ihtiyaçları bu kuruluşlarla sağlanmağa çalışılmakta idi.

Yurdumuzda gençler için kurulan ilk derneklerle, onlar için yayımlanan dergiler hakkında verdiğimiz bilgiyi ana hatlarıyla, çok kısaltarak göz önüne alınca, şu sonuca varmış oluruz:

Gençlik derneklerimizin ilki sayabileceğimiz Türk Gücü, Balkan Harbi'nin ilk devresinde, Rumeli'de birçok mühim vilâyetlerimizin elden çıktığı, 30 Mayıs, 1913'de imzalanıp aleyhimize hükümleri içine alacak Londra Muâhadesi'nden birbuçuk ay kadar önce, Türk Ocağı'nın bir kolu olarak, 14 Mart, 1913'de, mühendislerimizden Kuzucu-oğlu Tahsin Bey'in öncülüğüyle, desteğiyle kurulmuştur.

İnebölu Gençler Mahfili'nin açıldığı, Anadolu'da ba'zı vilâyetlerimiz Yunanlılar'ca işgâl edildiği, vatanımızın kurtarılmasıyla ilgili kararlar alınmak üzere 23 Temmuz, 1919'da çalışmalarına başlayan Erzurum Kongresi'nin ilk günlerinde, 27 Temmuz, 1919'da bildirilmiştir.

Kastamonu Gençler Kulübü'nün resmen kuruluşu, Fransızlar tarafından da güneydeki illerimizin, Mar'aş'ın işgâli sıralarında, 7 Şubat, 1920'dedir; Çanakkal'a, Irak savaşlarında kahramanlığıyla ün salan Yüzbaşı Osman Nûrî Bey'in uyarılarının, bu derneğin kurulmasında mühim te'siri olmuştur.

Gençler için neşredilen gazetelere, dergilere gelince, bunlardan *Gençlik Duygusu*, 15 Ocak, 1914'de, *Gençler Desteri* bu yılın 11 Haziran'ında İstanbul'da yayımlanmağa başlanılmıştır. Bunların neşri, Balkan Harbi'nde uğradığımız bozgunundan sonrasına, Birinci Dünyâ Harbi'ne katılmak üzere bulunduğumuz zamândan az önceki aylara, dolayısıyla, Büyük Duygu, Büyük Emel adı da verilen Turan Mefkûresi'nin bütün kuvvetiyle yaşa-

---

Temmuz, 1327/30 Temmuz, 1911 tarihli üçüncü sayısını (1967—SB.135) görebildiğimiz bu derginin gençlikle ne bakımdan ilgili bulunduğunu bu tek sayısına dayanarak tesbit edebilmiş değiliz.

makta olduğu devreye rastlar. 4 Ocak, 1920'de neşredilmeğe başlayan *Genç Kadın*, hedefine pek ulaşamamıştır. Kastamonu'da Gençler Kulübü tarafından (17 Ekim, 1920-30 Haziran, 1921) yayımlanan *Gençlik* adlı dergi, bunların en ömürlüsüdür.

Memleketimizin en buhranlı yıllarında, 1913-1920 arasında gençler için kurulan derneklerimizin gâye, maksad yönünden esâs i'tibârıyla pek de farklı olmadığı, birbirini tamâmladığı da görülür: Ma'nen ve ahlâk bakımından yüksek, vücûdce, sihatce kuvvetli ve sağlam, Türk'lüğü her varlığıyla canlandırıp yaşatacak, Türk'lüğü yine eski yerine oturtacak, Türklük-İslâmlık Mefkûresi'ni benimseyen gençler yetiştirmek zorunda olduğumuz dayandıkları başlıca esâslardır. Dernekler, dîni ve ahlâkî, millî esâslara bağlı kalmak şartıyla, maddî ve ma'nevî ihtiyâcları te'mine çalışmak için, bunları idrâk eden ve edecek gençleri çevresinde toplamak, yetiştirmek düşüncesiyle kurulmuştu. Yalnız gençler değil, halk arasında da birliği, kardeşliği sağlamağa, kuvvetlendirmeğe uğraşmakta idi. Türk'lüğü her yönüyle güçlendirip yaşatmağa, yükseltmeğe çalışan bu dernekler, yurdumuzun her bakımdan buhranlı o yıllarında maddî, ma'nevî birer kuvvet kaynağı olmuştur¹⁹.

Ankara—23 Mayıs, 1985

¹⁹ Bu araştırmamız, Fırat Üniversitesi'nce tertiplenen *Milletler Arası Terörizmin Hedefi Olarak Türkiye ve Türk Gençliği* (30-31 Mayıs, 1985) *Sempozyumu*'na çok kısaltılarak sunulmuştur.